

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**ОБЛАСНИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ
КУЛЬТОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ**

*Робота – переможець Обласного конкурсу з розробки
навчально-методичних матеріалів, програм
/2019-2020 навчальний рік/*

**ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ XI-XVIII СТОЛІТЬ**

/електронний диск-посібник/

Харків 2020

Рекомендовано Методичною радою
обласного навчально-методичного
центру підвищення кваліфікації
працівників культосвітніх закладів
протокол № 3 від 03.06.2020 р.

Історія української музичної культури XI-XVIII століть
/електронний диск-посібник/

Укладачі:

Зоріна П.Б. – викладач-методист вищої категорії Харківської дитячої музичної школи №13 імені М.Т.Коляди

Малюга Л.І. – викладач першої категорії Харківської дитячої музичної школи №13 імені М.Т.Коляди

Рецензент:

Лупандіна М.Б. – викладач – методист вищої категорії голова предметно-циклової комісії «Музична література» Харківського музичного училища імені Б.М.Лятошинського

Дана робота посіла **перше місце** в Обласному конкурсі з розробки навчально-методичних матеріалів, програм для мистецьких шкіл 2019-2020 навчального року.

Диск містить дві версії запропонованого матеріалу, одна з яких призначена учням з порушеннями зору. Пізнавальність посібника посилюється міжпредметними зв'язками, оскільки учням пропонуються відомості з суміжних видів мистецтва та загальнокультурного характеру.

Рекомендовано для використання в мистецьких школах області.

© ОНМЦПК ♪♪♪
©Зоріна П.Б.
©Малюга Л.І.

Пояснювальна записка

В сучасних умовах освітнього процесу використання мультимедійних технологій відкриває нові можливості в організації навчально-виховного процесу та у розвитку творчих здібностей учнів. Від того, як подається матеріал, здебільшого, залежить міра його засвоєння. Необхідно також враховувати сучасні тенденції в освіті, орієнтовані на інтенсивність і креативність навчання, володіння новими технологіями і оперування інформаційними джерелами. Учні з дитинства знайомі з ресурсами мережі Internet, вільно поводяться з електронною технікою, користуються рядом комп'ютерних програм, навчаються не у бібліотеці, а за допомогою інтерактивних енциклопедій і звикли до високої якості аудіо записів.

Безперечно це стосується і дітей з особливими освітніми потребами. Для учнів з обмеженими можливостями здоров'я комп'ютерні технології набувають цінність не лише як предмет вивчення, але і як потужний та ефективний засіб корекційної дії.

«Електронний диск-посібник з історії української музичної культури» розроблений викладачами ДМШ №13 ім. М.Т. Коляди м. Харкова Зоріною П.Б., Малюгою Л.І., комп'ютерне втілення забезпечено Зоріною А. А. **Диск є універсальним посібником, який може бути використаний як викладачем на заняттях, так і учнем вдома.**

На сучасному етапі гостро постає проблема адаптації навчальних матеріалів з курсу Української музичної літератури до тенденцій сучасності. Одним з питань якості освіти є питання **віддаленого** навчання, оскільки сучасні діти розумово та психічно, а найчастіше й фізично перевантажені. Впровадження даного електронного посібника дає можливість викладачеві більш якісно вирішувати питання з освоєнням матеріалу учнями, що з різних причин не могли бути присутніми на уроці. Використовуючи презентований диск, учень має можливість ознайомитись, вивчити необхідну тему, одразу пройти тестування з неї, та отримати результати, не виходячи з дому.

«Електронний диск-посібник з історії української музичної культури» охоплює матеріал третього року вивчення курсу української музичної літератури в ДМШ і ШЕВ та відповідає Програмі з предмету «Українська та зарубіжна музичні літератури» [5].

Наведемо деякі важливі допоміжні технічні відомості, що необхідно мати на увазі при роботі з диском. По-перше, програмне забезпечення мультимедійного посібника було створено у 2017 році, тому найбільш відповідна операційна система для роботи – **Windows 7**. Внутрішнє середовище диска може мати несумісність із більш новими версіями Windows. При відображенні відеофайлів у версії диску для незрячих користувачів може бути відсутній візуальний контент, але із збереженням в них аудіоряду. По-друге, папки обох дисків мають системний файл формату «.exe», через який

здійснюється запуск програми. Для поширення видання потреба записувати його на DVD диск відсутня.

Авторами розроблено два Диски, що відрізняються за користувальницькою спрямованістю: **1. Електронний диск-посібник для учнів ШЕВ та широкого загалу користувачів. 2. Спеціалізований електронний диск-посібник для користувачів з вадами зору.**

Перший Диск містить навчальний матеріал з історії української музики, який скомпоновано у наступних темах:

1. Музична культура Київської Русі
2. Музична культура від епохи Відродження до Бароко.
3. Українська музика епохи Бароко.
4. М. П. Дилецький (1630-1680): творчий портрет
5. Г. С. Сковорода (1722-1794). Філософ, поет і композитор
6. Класицизм як стиль та напрямок в мистецтві
7. М. С. Березовський (близько 1745-1777)
8. Д. С. Бортнянський (1751-1825)
9. А. Л. Ведель (1767-1806)

Окрім дидактичної частини диск забезпечений аудіо та відео файлами, що ілюструють аналізовані музичні твори; широкий ряд ілюстрацій скомпоновано у галерею; до кожної теми розроблено ряд тестових завдань; також диск має глосарій з визначеннями основних термінів та понять.

Методичне підґрунтя, дидактичне наповнення та тестова складова посібника дає змогу поєднати в диску елементи навчального посібника та зошита для практичної роботи.

Методичним завданням укладачів було зробити процес навчання цікавим та активно – пізнавальним, тому дидактична частина запропонованого диску містить великий ресурс пізнавального кола не тільки музичних, але й супутніх культурологічних (художніх, архітектурних, загальнокультурних) відомостей. Достатньо зробити «Клік» на виділене слово та перейти на потрібну сторінку, ознайомитись з термінологією у глосарії (словнику), або подивитись відео, зображення, прослухати аудіо файл. Тестова частина представлена різноманітними творчими завданнями, музичними кросвордами, завданнями на відповідність компонентів, фактами з біографій композиторів, що вивчаються. Завдання відрізняються не тільки методичними цілями, а й різним рівнем складності та можуть бути використані як на уроці, так і дома.

Є можливість для більшої наочності відкрити одразу кілька «вікон» у посібнику (наприклад, тести, глосарій та дидактична частина), що полегшить самоперевірку та заповнення відповідей у тестах.

Унікальною особливістю **другого** варіанту електронного диску-посібника є те, що його спеціально розроблено для **учнів з вадами зору та незрячих користувачів.**

Сучасні вимоги розвитку суспільства диктують орієнтування позашкільної мистецької освіти на надання якісних та сучасних послуг дітям з особливими освітніми потребами. Створення навчального посібника інклюзивної направленості було продиктоване тим, що «Музична школа №13 ім. М. Т. Коляди» міста Харкова має музичне відділення, яке спеціалізується на роботі з дітьми – інвалідами по зору. Враховуючи багаторічний досвід викладачів і було створено цей електронний посібник.

Другий Диск також містить навчальний матеріал з історії української музики, який скомпоновано у наступних темах:

1. Музична культура Київської Русі
2. Музична культура від епохи Відродження до Бароко.
3. Українська музика епохи Бароко.
4. М. П. Дилецький (1630-1680): творчий портрет
5. Г. С. Сковорода (1722-1794). Філософ, поет і композитор.
6. Класицизм як стиль та напрямок в мистецтві

Для того, щоб донести інформацію до користувача з дефектами зору, ми використовували програми типу «screen reader», що забезпечують розпізнання, інтерпретацію і перетворення тексту в звуковий сигнал за допомогою встановлених в системі синтезаторів мови. Найбільш відомими аналогами є програми невізуального доступу NVDA, Балаболка, Dspeech, Govorilka тощо. Зауважимо, що питання доступності електронних видань з точки зору експлуатації їх сліпими і слабозорими людьми рідко розглядається в межах України, в той час як за кордоном це питання набуло законодавчий рівень [1].

Весь текстовий вміст комп'ютерного диску озвучено, а для переходів на нову сторінку, тему або файл для прослуховування задіяні **«гарячі» клавіші**. Керування з клавіатури для незрячого користувача містить наступні опції:

- Enter – перехід до дидактики, потім активація озвучування – Ctrl;
- «1» – інформація про авторів;
- «2» – інформація про системні вимоги;
- Alt + F4 – закрити вікно;
- Знаходячись у дидактичних розділах посібника, треба діяти згідно голосової інструкції, зокрема для переходу по темах вибрати цифри від 1 до 6;
- Alt – перехід до «Меню» (змісту);
- Стрілки вправо та вліво – наступні та попередні сторінки;
- Q – прослухати файл mp3;
- W – прослухати (подивитися) відео файл.

У ході тестування диску учнями «Харківської спеціальної школи ім. В.Г. Короленка» та незрячим викладачем музично-теоретичних дисциплін, викладачем-методистом О. В. Підгорною було виявлені деякі нові обставини, що можуть дозволити використовувати посібник більш зручно для користувачів, що вільно володіють повним набором гарячих клавіш Windows . Це компонування та нумерація аудіо та відео файлів в окремі папки, трансформація текстової частини в формат PDF та інше.

Укладачі презентованого методичного посібника мають за мету у подальшому удосконалити навчальний диск для користувачів з вадами зору за допомогою додавання **тифлокоментарів** до деяких відео та зображувальних файлів. На жаль, метод **аудіодискрипції** передбачає великий комплекс кропіткої праці, а саме написання професійних та специфічних коментарів, що потребують консультування незрячими користувачами, роботу диктора, редактора та звукорежисера. Але цей засіб передачі емоційно-понятійного змісту відео та зображувальних файлів є на сьогодні найбільш досконалим та затребуваним незрячими користувачами, що підтверджено нашими численними опитуваннями.

Що стосується презентованого навчально-методичного посібника у цілому, було б доцільним у подальшому тематично розширити обсяг навчального матеріалу дисків шляхом висвітлення таких тем, як **«музичний фольклор»**.

Пропоноване мультимедійне видання покликане суттєво полегшити роботу викладача музичної літератури. Воно має за мету такі цілі, як виховання художньо-естетичного смаку і культури сприйняття музичного твору, толерантності, поваги до культурних традицій України; формування світогляду; засвоєння історичних епох, стилів та напрямків в музичному мистецтві України; оволодіння вмінням аналізувати художні твори і вироблення власної естетичної оцінки.

Також «Електронний диск-посібник з української музичної літератури» може бути рекомендовано як сучасний навчально-методичний електронний посібник для учнів з вадами зору з використанням комп'ютерних технологій та як засіб корекційно-компенсаторної дії для користувачів з порушеннями зору. Він покликаний забезпечити дидактичну, загальнокультурну та музичну підтримку процесу навчання незрячих та слабозорих здобувачів освіти, забезпечення їм доступу до необхідної інформації.

Література

1. Закон и средства массовой информации: сборник законодательных и нормативных материалов / авт.-сост.: В.И. Рохлин, А.Д. Баконин. СПб.: Издательский Дом «Нева», 2004, 571 с.
2. «Музична школа». Навчально-методичне видання. Вип. 34. Київ. №8/2011
3. «Музична школа». Навчально-методичне видання. Вип. 36. Київ. №10/2011
4. Нечипоренко Т. П. Українська музична література. Посібник для учнів дитячих музичних шкіл. Вид.2, допов. Бердичів, 2005, 223с.
5. Українська та зарубіжна музичні літератури. Програма для музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання) / Я. А. Бодак та ін. Київ, 2008. 232с.